

B.W. Blijdenstein in 1909, door Jan Veth.

B.W. Blijdenstein

Bankier, filantroop en schaker

ADRIAAN PLOMP

Benjamin Willem Blijdenstein werd op 20 juli 1839 te Enschede geboren als telg uit een familie van textielbaronnen. Overgrootvader Jan Bernard Blijdenstein (1756-1826) was nog fabrikleur, een beroep dat in die tijd ook in Hilversum voorkwam. Fabrikeurs lieten hun producten door thuiswevers vervaardigen en hadden daarnaast slechts een gering aantal (twee tot tien) arbeiders in loondienst. Dit veranderde toen de 'stoom' in Nederland zijn intrede deed en de productie werd overgebracht naar fabrieken. In 1801 had Jan Bernard de firma Blijdenstein & Co. gesticht die, na een fusie in 1960, nog altijd bestaat onder de naam Blijdenstein-Willink. Het bedrijf produceert tegenwoordig raambekleding. Jan Bernards zoon, ook een Benjamin Willem (1780-1857), die in 1815 aan het hoofd van de onderneming werd gesteld, kon zich in het jaar van zijn dood nog net fabrikant noemen nadat met de nodige vertraging in Enschede een stoomweverij gereed was gekomen. Hij nam zijn twee oudste zonen, Jan Bernard (1805-1852) en Herman Gijsbert (1808-1840) in het bedrijf op en benoemde hen in 1835 tot firmanten. Zijn derde zoon, Benjamin Willem (1811-1866) werd al vroeg te kennen gegeven dat er voor hem geen plaats in de fabriek was; hij zou over onvoldoende ondernemerszin beschikken. Wel werd later Albert Jan (1829-1896), zijn veertiende en jongste kind, in de firma opgenomen. Deze was na de dood van zijn moeder in 1845 onder de hoede van zijn broer Benjamin Willem gekomen en had hem op diens notaris kantoor geassisteerd.

Na de dood van Jan Bernard in 1852 deed Benjamin Willem een heftige poging alsnog in de firma te worden opgenomen, maar Albert Jan wist dit met steun van zijn vader te voorkomen, wat de verstandhouding tussen Benjamin Willem senior en junior niet ten goede kwam. Tevens kreeg junior te horen, dat er ook voor zijn toen dertienjarige zoon Benjamin Willem (1839-1914) geen plaats in het familiebedrijf zou zijn.

Na zijn schoolopleiding aan het Atheneum Illustre in Deventer te hebben voltooid, ging Benjamin Willem junior (1811-1866) in Leiden rechten studeren. Ondanks een onderbreking vanwege de deelname van het Studenten Weerbaarheidscorps aan de Tiendaagse Veldtocht tegen de Belgen in 1831, sloot hij zijn studie

De Twentsche Bank (de auto staat er voor de deur) in de Hilversumse Kerkstraat, ca 1937. (Coll. Goois Museum)

summa cum laude af op 20 juni 1833. Daarna vestigde hij zich als advocaat in Enschede en in 1835 startte hij op 24-jarige leeftijd een notariskantoor. Een jaar later trouwde hij met Henriëtta Everharda Roelvink (1817-1888). Het paar kreeg twee dochters en één zoon: ‘onze’ Benjamin Willem (1839-1914), vernoemd naar zijn grootvader; in intieme kring werd hij met ‘Willem’ aangesproken.

Het was in die tijd gebruikelijk dat boeren en burgers, voor wie banken te hoge drempels hadden, hun spaarcentjes bij de notaris onderbrachten. Die bracht het geld naar de bank en belegde het gedeeltelijk in langlopende obligaties, omdat vrijwel continu een vaste kern aan gelden onder zijn hoede bleef. Daardoor kon hij aan zijn ‘sparenders’ rente vergoeden en er zelf ook nog iets aan overhouden; de notaris speelde zo voor bankier. Dat is lange tijd goed gegaan, maar na de Russische Revolutie in 1917 kwamen nogal wat notarissen in de problemen omdat ze in Russische spoorwegobligaties hadden belegd. Veelal had men die als goudgerande waarden gezien, maar dankzij de bolsjewieken kon men er voortaan de kamers mee behangen. Het werd de notarissen daarna bij wet verboden zich met dergelijke transacties in te laten. Rond 1840 was er echter nog geen vuiltje aan de lucht.

De Twentsche Bank

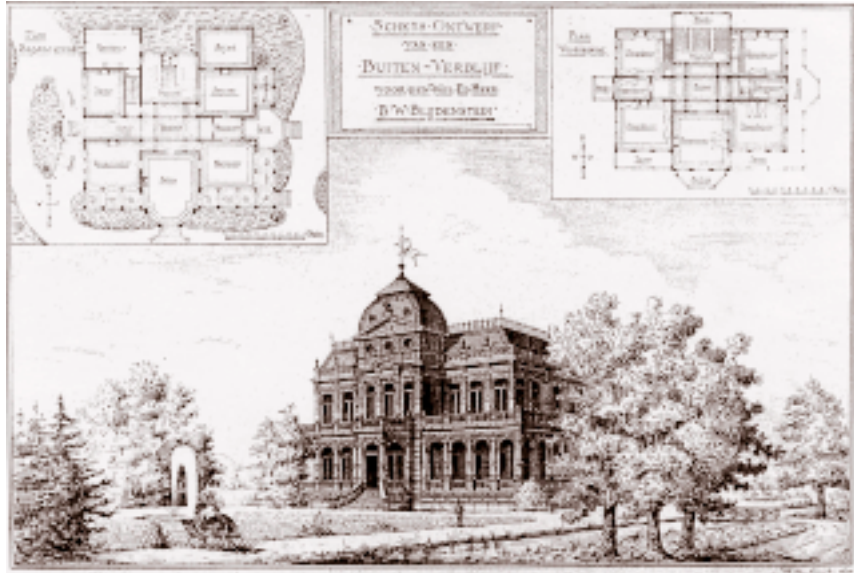
In 1841 werd Mr. Blijdenstein aangesteld als curator in het faillissement van een kleine kassier in Enschede, waardoor hij inzicht in kassierszaken kreeg. Dit

leidde tot het besluit een eigen kassiersbedrijf aan zijn notariskantoor toe te voegen. Zijn beroep, zijn integriteit, zijn vakbekwaamheid en de naam “Blijdenstein” maakten dat hij voldoende vertrouwen genoot om een succesvol kassier te worden. Hij kocht en verkocht wissels, nam goederen in consignatie en handelde in vreemde valuta, voornamelijk thalers uit Hannover en Pruisen waarmee de Twentse fabrikanten hun werknemers betaalden. In 1843 richtte hij zich tot de Nederlandsche Bank met het verzoek door hem geaccepteerde wissels te kopen, hem dus krediet te verlenen. Hij verzocht de bank één van haar boekhouders op zijn kantoor te detacheren teneinde zijn solvabiliteit te beoordelen. Naarmate de zaken floreerden, liet hij meer aan zijn personeel over en betrad zelf nieuwe paden. Zo kocht hij een boerderij met 20 koeien, waarvan hij de melk liet uitventen, handelde in granen, turf, guano (vogelmest) en koffie en begon met de handel in buitenlandse wissels.

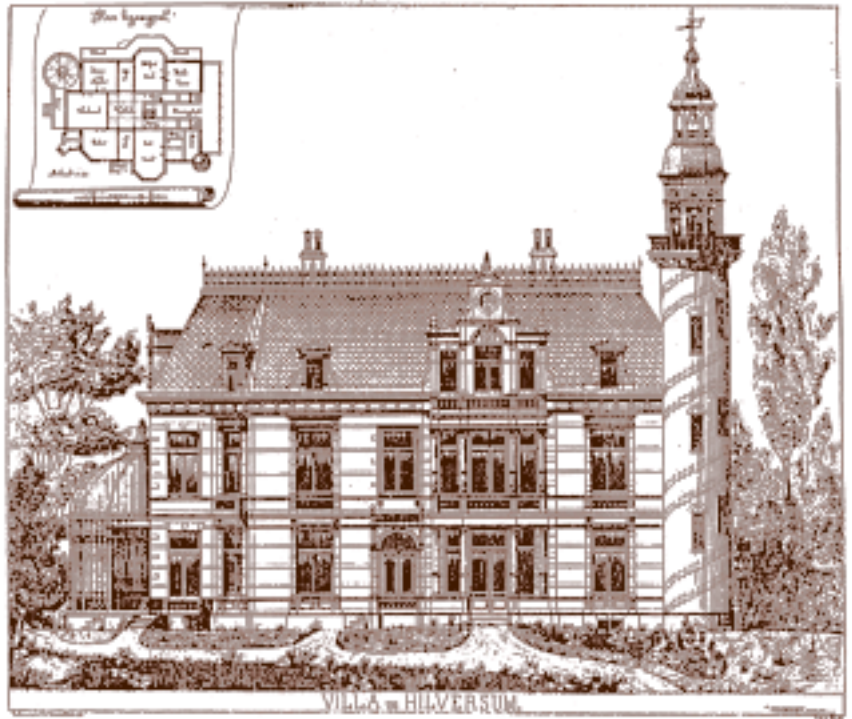
In 1856 kocht hij van de Deventer kassier S.H. van Groningen wissels, getrokken door boterhandelaren op een Nederlandse boterhandelaar te Londen. Daarmee stuurde hij zijn toen 17-jarige zoon Benjamin Willem naar Engeland. Deze had liever een technische opleiding in het buitenland willen volgen, maar zijn vader had andere plannen met hem, mogelijk omdat de textiel fabriek geen haalbare kaart was. Tegen zijn zin was zoonlief bij een handelsonderneming in Rotterdam in de leer gedaan, maar dat liep op de te verwachten mislukking uit. In Londen aangekomen verkocht hij de meegebrachte wissels en kocht voor de opbrengst wissels op Nederland terug. Die handel wist hij uit te breiden en dat had tot gevolg, dat zijn vader hem in 1858 aan het hoofd stelde van een officiële vestiging in Londen, de firma B.W. Blijdenstein & Co., die nog altijd moet bestaan. De voorspoedige tijden die de Twentse fabrikanten beleefden, maakten het voor Blijdenstein wenselijk een vestiging in Amsterdam te openen. De toenemende verkoop van katoentjes naar Nederlands-Indië, die via Amsterdam liep, vereiste grotere wisselkredieten dan de hoofdstedelijke kassiers wilden verlenen en deed nogal wat provisie in Amsterdamse zakken verdwijnen.

Op 24 juni 1861 richtte Mr. B.W. Blijdenstein de Twentsche Bank-Vereniging te Amsterdam op in de vorm van een commanditaire vennootschap, waarvan hij de beherende en hoofdelijk aansprakelijke vennoot was; daarnaast traden acht Twentse fabrikanten als stille vennoten toe. Zij stelden zich borg voor een bepaald bedrag en ontvingen daarvoor jaarlijks een dividend, terwijl zij als cliënten van de bank voordelige rentetarieven kregen. Zo won Blijdenstein klanten en verkreeg meer zekerheid, waardoor hij zijn activiteiten kon uitbreiden. In 1862 werd ook zijn zoon solidair (beherend) vennoot en waren vader en zoon samen eigenaar van de Twentsche Bank-Vereniging en hoofdelijk aansprakelijk voor haar schulden. In 1866 overleed Mr. B.W. Blijdenstein en kwam de bank in handen van zijn zoon. Deze keerde in 1868 definitief naar Nederland terug en bleek zich onder leiding van zijn vader tot een bekwaam bankier te hebben ontwikkeld. Hij breidde de zaken in hoog tempo uit, waardoor in 1871 toetreding van meerdere beherende vennoten noodzakelijk werd. De groei van de bank blijkt

In 1881 schreef B.W. Blijdenstein een prijsvraag uit voor een villa op zijn terrein aan de 's-Gravelandseweg. J. Springer meende in zijn ontwerp de voorkeur te moeten geven aan baksteenbouw, afgewisseld door bergsteen. Hij streefde ernaar door een afwisselend silhouet met de omgeving in harmonie te komen. In de plattegrond groepeerden de vertrekken zich rondom de centrale trapzalen in de ronde toren.

Het winnende ontwerp van villa Vogelenzang van I. Goschalk is in vergelijking tot de andere ontwerpen minder robuust. Het voegt zich daardoor gemakkelijker in het landschap.

ook uit de toename van het aantal stille vennoten: de 8 uit 1861 waren er in 1878 275 geworden. Dat Blijdenstein hiervan zelf ook profiteerde en een aanzienlijk vermogen verwierf, bleek toen hij zich in Hilversum vestigde.

Naar Hilversum

Blijdenstein was in 1866 getrouwd met de domineesdochter Berendina Theodora Wilhelmina Evers, geboren op 19 augustus 1840, die hem negen kinderen

schonk, allen te Amsterdam geboren. Eind 1880 kocht Blijdenstein van Christiaan van Lennep een zestal kavels bouwterrein aan de 's-Gravelandseweg, in totaal een kleine vijf hectare groot. Later kocht hij er nog een aangrenzend terrein van ca. 2,5 hectare bij. In april 1881 verhuisde de familie van Amsterdam naar de villa 'Lindenheuvel' te Hilversum in afwachting van de bebouwing van het net verkregen terrein. In hetzelfde jaar schreef Blijdenstein onder een viertal architecten een prijsvraag uit voor het ontwerpen van een landhuis, die gewonnen werd door de Amsterdamse architect Isaïc Gosschalk, die de wensen van Blijdenstein het best wist te verwezenlijken. Opvallend aan de villa was de hoge toren van waaruit men bij helder weer de schepen op de Zuiderzee kon zien. Het zeer ruime huis werd door de familie in 1883 betrokken; het had liefst vierendertig kamers, drie badkamers en twee keukens. Op het buiten werden een tuinmanswoning, een orangerie en een koetshuis gebouwd; later werd daar nog een fruitkelder, die met stromend water vanuit de tuinmanswoning werd gekoeld, aan toegevoegd. Aan personeel geen gebrek: een koetsier, een palfrenier, tien tuinlieden en zes personen in de huishouding.

Op 15 mei 1885 overleed zijn echtgenote, die dus niet lang op Vogelenzang heeft gewoond. Blijdenstein hertrouwde op 30 oktober 1890 met de bijna tweeëntwintig jaar jongere weduwe Theodora Wilhelmina Johanna de Vries-Coninck Liefsting, die een éénjarig zoontje, Abraham Matthias meebracht. Uit dit huwelijk werd in 1892 nog een dochter geboren, Johanna Antonia.

Blijdenstein was in alles een serieuze man, zeker wat zijn geloofsleven betrof. Hij was doopsgezind, zoals vele Twentse ondernemers, en had zitting in het Bestuur van de Hilversumse Doopsgezinde Gemeente. Het verhaal wil, dat zijn paarden en ander vee 's zaterdags werden gewassen en 's zondags op stal gezet. Toch ging hij volop met de moderne tijd mee: hij bezat al vroeg een auto, een Spijker die, toen registratie verplicht werd, het kenteken G3 kreeg (G stond voor Noord-Holland) en op 29 december 1899 was hij de tweede Hilversummer die een aansluiting op het elektriciteitsnet kreeg. Tijdens zijn verblijf in Engeland, de bakermat van de sport, had hij met het voetbal kennis kunnen maken. In Hilversum steunde hij de opkomende sportbeoefening van harte, wat gezien zijn kinderschare niet zo verwonderlijk was. Sport was toen nog uitsluitend voor de kinderen der elite weggelegd; die hadden vrije tijd en rijke ouders en konden zo hun overvloedige energie op een gezonde wijze kwijt.

Sportbeoefening

Eén van de jongeten Blijdenstein was in 1889 medeoprichter van de voetbalvereniging HFC 't Gooi, die als eerste speelterrein een grasveld op het grondgebied van Vogelenzang mocht gebruiken. Het werd een verrassend grote vereniging: in 1894 speelde het derde elftal tegen het jaar daarvoor opgerichte Victoria. In 1898 kon de vereniging, die zich nu alleen de HFC noemde, verhuizen naar een veel beter veld, eigendom van Geert van Mesdag en gelegen in het Corversbos aan de Groenelaan (thans Trompenbergerlaan), die van de 's-Gravelandse-

weg naar Gooilust liep. Ook Victoria kon zich verbeteren door op het veld van Vogelenzang te gaan spelen. Volgens meerdere bronnen bevond dit veld zich op de plek van het Pinetum, volgens het *Gedenkboek van Hilversum* uit 1924 zou op de latere moestuin van mevrouw Blijdenstein zijn gevoetbald. Het een hoeft het ander echter niet uit te sluiten. In 1900 stierf de HFC aan verval van krachten en ging een aantal spelers over naar Victoria, dat nu op haar beurt naar de Groenelaan verhuisde.

Op Vogelenzang werd ook getennist; Blijdenstein had als eerste in Hilversum een betonnen baan laten aanleggen. Ook op het landgoed de 'Hooge Dreuvik' van de latere burgemeester Gülcher werd al vroeg getennist; daar beschikte men over twee grasbanen. Het is dus niet verrassend dat telgen uit deze families tot de oprichters van de Hilversumsche Lawn tennisclub behoorden. Deze vereniging werd op 1 maart 1895 opgericht in het huis van de Van Lenneps aan de 's-Gravelandseweg, de tegenwoordige Sociëteit 'De Unie'.

Oprichting van de HBS

Sport was belangrijk voor de rijkere jeugd, maar er moest ook geleerd worden en daartoe bood Hilversum onvoldoende gelegenheid. Er waren een paar internaten, maar de meeste jongelui bezochten een HBS of Gymnasium in Amersfoort of Utrecht, reden voor hun ouders om op de oprichting van een 5-jarige Hogere Burgerschool aan te dringen. De gemeenteraad was daar echter in meerderheid tegen, uiteraard vanwege de kosten, maar ook de bescherming van de particuliere scholen speelde een rol. Een commissie van ouders zocht begin 1886 steun bij de minister van Binnenlandse Zaken, echter zonder resultaat. Later bezochten de heren Blijdenstein, Gülcher en Heybroek minister-president Heemskerk en in 1892 de minister van Binnenlandse Zaken Tak van Poortvliet, maar moesten beide keren onverrichter zake weer naar huis; Hilversum moest zijn eigen boontjes doppen. In 1892 waren B & W overigens wel voorstander van het plan – Gülcher was inmiddels wethouder geworden –, maar nu lagen de plaatselijke kostscholen dwars en die kregen de gemeenteraad achter zich. Een volgende poging volgde in 1898, maar werd afgewezen omdat de gemeente van plan was een gymnasium te stichten. Blijdenstein was bestuurslid van de in 1899 opgerichte "Vereniging tot Bevordering der Onderwijsbelangen te Hilversum", die in 1901 een nieuwe aanvraag voor een HBS indiende en zelfs aanbood gedurende vijf jaren jaarlijks f6.000,- in de kosten van de school bij te dragen. Maar de gemeenteraad was niet te vermurwen. Uit Amersfoort en Utrecht kwamen inmiddels berichten, dat de scholen 'vol' waren en dat Hilversumse kinderen niet onbeperkt konden worden toegelaten. Daarop greep het provinciaal bestuur van Noord-Holland in en besliste dat Hilversum groot genoeg was om een eigen middelbare school te stichten. Op 18 maart 1902 besloot de gemeenteraad eindelijk een 5-jarige HBS op te richten; op 10 september 1903 werd de school (nu het A. Roland Holst College) zonder veel plichtplegingen geopend. Men wilde de vele tegenstanders van de school niet met feestelijkheden voor het hoofd sto-

De eerste Openbare Leeszaal en Bibliotheek van Hilversum werd mede mogelijk gemaakt door de bijdrage van Blijdenstein. (coll. Goois Museum)

ten. Voor Blijdenstein kwam de HBS veel te laat; alleen zijn jongste dochter en stiefzoon zullen de school hebben bezocht.

Maatschappelijke betrokkenheid

Waren voornoemde weldaden voor de Hilversumse gemeenschap niet geheel van eigenbelang ontbloot, de navolgende waren dit stellig wel.

Van september 1893 tot september 1899 was Blijdenstein lid van de gemeenteraad, waar hij getuige de raadsverslagen in *De Gooi- en Eemlander* regelmatig het woord voerde. Het zal niet verbazen, dat hij lid was van de plaatselijke schoolcommissie en met burgemeester Gülcher een warm pleitbezorger van een ambachtsschool, die eveneens lang op zich liet wachten en eerst in 1913 haar deuren opende.

Hij was in 1903 medeoprichter en daarna jarenlang voorzitter van de Centrale Raad voor Hulpbetoon en Armeenzorg, die mede door zijn vrijgevigheid hulp kon bieden aan nooddriftigen. Verder was hij bestuurslid van Herstellingsoord 'De Trompenberg', lid van de commissie van beheer 'Herstellingsoord Heideheuvel' aan de Witte Kruislaan en president-commissaris van de N.V. 'Het Concertgebouw', gelegen aan de Herenstraat en later een onderdeel van Het Hof van Holland. Hij was betrokken bij de oprichting van de Crèche en van de Openbare Leeszaal; voor de laatste, gelegen aan de Herenstraat bij de samenkomst met de Veerstraat en geopend op 10 december 1910, nam Blijdenstein op zich de huur ad f800,- per jaar gedurende vijf jaren te betalen.

Ook zijn tweede vrouw bewoog zich op het sociale vlak; zij was presidente van de Vereniging voor Kinderbewaarplaatsen, lid van de Vereniging Sint Niklaas en van de Hilversumsche Vereniging tot bestrijding der Tuberculose. Ook deze verenigingen zullen door Blijdenstein met gulle hand zijn bedacht.

Als directeur van de Twentsche Bank was hij niet alleen op winstmaken uit. Zo betaalden na het verliesjaar 1883/1884 de solidaire vennoten uit eigen zak divi-

Het Pinetum Blijdenstein is een botanische tuin, gespecialiseerd in coniferen. Daarvan zijn in het Pinetum 500 soorten aanwezig.

Het is een van de meest complete coniferencollecties ter wereld en bevat vele met uitsterven bedreigde soorten.

Het is nu ondergebracht in een Stichting Pinetum Blijdenstein.

dend aan de stille vennoten, wat het vertrouwen in hen natuurlijk verstevigde. De noden onder het personeel hadden eveneens zijn aandacht: al in 1897 kreeg de bank een Zieken- en Pensioenfonds en een Weduwen- en Wezenfonds. In 1911 stortte Blijdenstein f100.000,- als grondkapitaal voor een fonds tot steun in gevallen waarin die beide fondsen niet konden helpen. Dit fonds kreeg de naam 'Blijdenstein Stichting'; nog halverwege de vorige eeuw werd aan het lager personeel (o.a. portiers en chauffeurs) bij strenge winters kolengeld uitgekeerd.

Ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van B.W. Blijdenstein & Co. te Londen boden de commissarissen van de Twentsche Bank Blijdenstein een portret aan, te schilderen door Jan Veth; het schilderij (zie blz. 21) was in 1909 gereed. Ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Twentsche Bank in 1911 werd hem door het personeel een marmeren borstbeeld aangeboden en in hetzelfde jaar werd hij benoemd tot ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Rond zijn 65ste levensjaar trok Blijdenstein zich uit de dagelijkse leiding van de bank terug, al bleef hij de touwtjes stevig in handen houden. Plannen om de commanditaire vennootschap om te zetten in een naamloze vennootschap leden schipbreuk, omdat hij dit als een aanval op zijn persoon zag; eerst na zijn dood konden ze gerealiseerd worden. Zijn oudste zoon Mr. Willem Benjamin was inmiddels directeur van de bank geworden en twee jongere zonen, John en Theek waren er eveneens werkzaam.

De voorzijde van het 'Verzorgingshuis' net na de oplevering. De bomen zijn net geplant. Het 'tehuis voor ouden van dagen' werd buiten de bebouwde kom gebouwd; van enige omringende bebouwing is hier nog niets te bespeuren.

Onder een kijkje in het interieur: één van de verbindingsgangen.

Het Pinetum

Blijdenstein had nu meer tijd voor zijn grote hobby, het verzamelen van exotische planten en bomen. Tijdens zijn Londense jaren was zijn belangstelling hiervoor gewekt door zijn contacten met de directeur van de beroemde Kew Gardens. In 1909 werd de zaak serieus aangepakt en liet Blijdenstein door de bekende tuinarchitect H. Copijn een naaldbomenpark in Engelse landschapsstijl ontwerpen, het Pinetum, dat mede door de uitwisseling van zaden met Kew Gardens nu meer variëteiten aan coniferen bezit dan enige andere tuin. Hieronder zijn enkele tientallen met uitsterven bedreigde soorten, waarvan weer materiaal gekweekt wordt dat naar tuinen in de hele wereld wordt gestuurd om zo door risicospreiding de soorten te beschermen.

Het Verzorgingshuis

Zijn grootste schenking aan de gemeente Hilversum deed Blijdenstein in 1911, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Twentsche Bank. Uit zijn betrokkenheid bij de armenzorg was hem gebleken dat Hilversum behoefte had aan een 'oude-mannen- en vrouwenhuis'. De daarin opgenomen oudjes zouden van financiële en andere zorgen zijn bevrijd en de armenzorg zou efficiënter georganiseerd worden. In oktober 1911 schreef hij aan de gemeente, dat hij bereid was maximaal f50.000,- te schenken, zijnde de helft van de voor de oprichting van zo'n tehuis benodigde gelden. Hij verbond daar één voorwaarde aan: de oprichting diende te geschieden overeenkomstig een door hem goedgekeurd bouwplan. De gemeente was dankbaar, maar ging niet over één nacht ijs en benoemde een commissie, die zich in den lande ging oriënteren bij gasthuizen en armhuizen. Het Hilversumse tehuis moest een combinatie daarvan worden, maar geldgebrek maakte dat pas op 10

'De Egelantier' in zijn glorie-tijd, de jaren '30. Op de voorgrond is duidelijk te zien dat er bij de oprichting ruimte werd gereserveerd voor uitbreiding met twee extra vleugels. (coll. Streekarchief Gooi en Vechtstreek)

december 1912 Blijdensteins schenking werd aanvaard. In de vergadering van 23 september 1913 werden de statuten van de Stichting 'Het Verzorgingshuis' door de raad goedgekeurd en werd voor de bouw f80.000,- gereserveerd. Voor het ontwerp werd begin januari 1914 een prijsvraag onder jonge architecten uitgeschreven, nadat Blijdenstein zijn eis tot goedkeuring van het bouwplan had laten vallen. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog zorgde voor nieuwe vertraging en voor prijsstijgingen, die door het laten vervallen van de gasthuisfunctie werden opgevangen. Niettemin werd de bouwprijs in 1919 geraamd op f260.000,-, ondanks het feit dat aankoop van de grond was vervangen door erfpacht. Blijdenstein was in 1914 overleden, maar zijn erfgenamen deden – in de geest van hun vader – een aanvullende schenking van f60.000,-. Met de aanvang van de bouw moest nog even worden gewacht, want met het oog op de voedselschaarste was het terrein in gebruik bij de 'Productiedienst voor aardappelteelt' en de piepers zaten nog in de grond. In oktober 1919 kon eindelijk het startsein worden gegeven en op 27 september 1921 deden de eerste twee bewoners hun intrede. Het tehuis, later 'De Egelantier' geheten, is een aantal keren verbouwd en vergroot; een gevelsteen naast de hoofdingang herinnert aan de stichter, B.W. Blijdenstein. Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan in 1961 deed de Twentsche Bank een laatste gift aan het tehuis ter ondersteuning van het jaarlijkse uitstapje van de bewoners. In 1964 fuseerde de bank met de Nederlandsche Handelsmaatschappij tot de Algemene Bank Nederland en kwam er een einde aan de band met 'De Egelantier'.

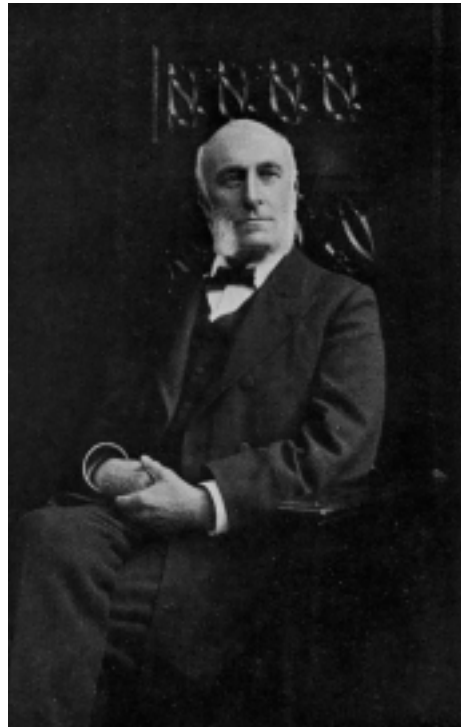
Na het voorgaande behoeft het geen betoog, dat Blijdenstein bij de instelling van het Gulden Boek der gemeente Hilversum in 1955 als een der eersten werd ingeschreven.

Schaken

Naast zijn interesse voor het 'buitengebeuren' – Blijdenstein hield behalve zijn coniferen ook goed in het oog wat zijn tuinlieden in moes- en plantentuin en in de boomgaard uitvoerden – had hij ook een hobby binnenshuis: het schaken. In de familie Blijdenstein werd al vroeg serieus geschaakt. In 1851 werd door het Amsterdamse 'Philidor', voorloper van het VAS (het Verenigd Amsterdams Schaakgenootschap) het eerste nationale schaaktoernooi georganiseerd. Onder de 38 deelnemers bevond zich Mr. W.J. Blijdenstein uit Enschede, die ongetwijfeld tot de textielfamilie behoorde; hij eindigde op de vierde plaats. Zes jaar later werd de op 78-jarige leeftijd te Enschede overleden B.W. Blijdenstein herdacht in het schaaktijdschrift *Sissa*: *Hij was een groot liefhebber van het schaakspel, hetwelk door hem met toepassing van theoretische hulpmiddelen beoefend werd. Hij stuurde ook damopgaven in.* Het gaat hier om

de grootvader van 'onze' Blijdenstein. Zelf werd deze in 1861 voor het eerst door *Sissa* genoemd in een verslag van het bezoek dat Prof. Anderssen uit Breslau toen aan Rotterdam bracht. Anderssen had het eerste internationale toernooi, dat in 1851 te Londen werd gehouden, gewonnen en gold als de sterkste speler ter wereld. Volgens *Sissa* speelde hij in Rotterdam enkele partijtjes, waarvan hij er één verloor van Christiaan Messemaker uit Gouda. *Onder de aanwezigen was Blijdenstein Jr. van Londen*, zo berichtte het blad en hij was de enige toeschouwer die met name werd genoemd, waaruit op zijn minst enige achting voor de 22-jarige blijkt.

In 1870 nam B.W. Blijdenstein in zijn woonplaats deel aan een door het Amsterdamsch Schaakgenootschap georganiseerd nationaal toernooi en eindigde daarbij op de derde plaats achter H. Kloos en A. de Lelie; zijn prijs bedroeg f50,-. In de tweede helft van augustus 1873 vond te Den Haag de eerste wedstrijd van de in dat jaar opgerichte Nederlandsche Schaakbond plaats, die men als het officieuze landskampioenschap kan zien. Door een onvolkomenheid in het reglement konden ook buitenlandse bondsleden meedoen en daardoor kreeg de tijdelijk in Nederland woonachtige Engelsman H.W.B. Gifford, lid van het Haagse DD, de gelegenheid de titel te veroveren. Hij was met Blijdenstein op de eerste plaats geëindigd, waarna een beslissingspartij noodzakelijk was en die werd door Gifford gewonnen. Blijdenstein mocht zich wel de sterkste Nederlandse schaker noemen. In de eerste helft van september 1874 werd te Amsterdam de tweede wedstrijd van de Nederlandsche Schaakbond gehouden; Blijdenstein kwam niet verder dan de derde plaats. Dit was voorlopig zijn laatste op-

B.W. Blijdenstein in een karakteristieke pose, zoals afgebeeld in het *Gedenkboek Hilversum 1424-1924*, waarin hij diverse malen voorkomt t.g.v. zijn vele verdiensten voor de Hilversumse gemeenschap.

treden in de schaakwereld, hoewel hij pas in 1888 bedankte als lid van de Nederlandsche Schaakbond.

In het seizoen 1892/1893 werd Blijdenstein lid van het Hilversumsch Schaakgenootschap en op 2 januari 1893 behoorde hij tot de deelnemers aan een simultaanséance van de Engelse schaakmeester Gunsberg, waarbij hij remise wist te bereiken. Op 5 september 1893 kwam de in Engeland wonende Nederlandse topspeler Rud. Loman naar Hilversum voor een blindsimultaan aan zes borden; Blijdenstein wist zijn partij te winnen. Maar in de onderlinge wedstrijd van het HSG ging het mis; deze werd volgens een afvalsysteem gespeeld en Blijdenstein trof in de eerste ronde clubkampioen Jan Peet. Blijdenstein had een winnende positie toen hij in een valletje van de slimme Peet trapte en zich gewonnen moest geven. Dit betekende het einde van zijn schaakcarrière; waarschijnlijk zag hij in dat hij, als vijftiger met een drukke baan en toenemende besognes in Hilversum, energie te kort kwam om voldoende geconcentreerd te schaken. Hij bleef nog lid van het HSG tot 1 oktober 1901 en was vervolgens tot 1 oktober 1907 contribuerend lid.

H.D.B. Meijer, de zeer actieve secretaris van de Nederlandsche Schaakbond, kwam in 1898 met het plan om Internationale Hoofdklassewedstrijden te organiseren en begon daarvoor bij de leden en clubs geld in te zamelen. Blijdenstein behoorde vanzelfsprekend tot de contribuanten en droeg voor de wedstrijden in 1898, 1899, 1901 en 1903 steeds f10,- bij en voor het internationaal meesters-toernooi van Scheveningen 1905 zelfs f50,-. De HSG-leden kregen te horen, dat op het verzoek van Meijer negatief was gereageerd: *Het bestuur heeft gemeend ook zelfs geen gering deel onzer plattelandsfinanciën internationaal te mogen maken.* Het toernooi werd in 1903 te Hilversum gehouden in het Hof van Holland en bekend is, dat burgemeester Gülcher en wethouder Peet dikwijls de Kerkbrink overstaken om de partijen te volgen; Blijdenstein zal ongetwijfeld ook een aantal keren aanwezig zijn geweest. Het HSG-bestuur had niet helemaal de hand op de knip gehouden en een verguld zilveren medaille uitgelooft als schoonheidsprijs. De HSG-leden kregen daardoor gratis toegang tot de speelzaal en konden dit zuinige bestuursbeleid wel waarderen. De zakelijk ingestelde Meijer liet kranten betalen voor het recht de wedstrijd te verslaan en partijen te publiceren. De gebroeders Klene voelden hier niets voor, zodat de lezers van *De Gooi- en Eemlander* zich met de uitslagen tevreden moesten stellen. Mogelijk heeft ergernis hierover geleid tot het opheffen van de door Jacob Peet sinds 1891 geleide schaakrubriek in *De Gooi- en Eemlander*.

Blijdenstein overleed op vrijdag 10 april 1914 om 19.30 uur in Huize Vogelenzang en werd op dinsdagmiddag 14 april begraven op de Algemene Begraafplaats aan de Bosdrift. *De Gooi- en Eemlander* schreef terecht: *Met het overlijden van de heer Blijdenstein verliezen de verschillende liefdadige instellingen een krachtige steun.* Hij liet een vrouw, tien kinderen en een stiefzoon achter. Mevrouw Blijdenstein had een zwakke gezondheid en overleed na een jarenlang geduldig lijden op 16 maart

1922 in het oostelijk van Genua gelegen plaatsje Nervi. Haar lichaam werd naar Hilversum overgebracht en in het familiegraf bijgezet. In dit door slecht onderhoud moeilijk te vinden graf rusten ook de stoffelijke overschotten van een zusster en twee dochters van Blijdenstein.

Vogelenzang werd na 1922 niet meer bewoond want hoewel alle erfgenamen vermogende mensen waren, geen was rijk genoeg om het landhuis met toebehoren te kunnen onderhouden. De gemeente Hilversum maakte al jaren plannen voor de bouw van een nieuw raadhuis en Dudok had het oog laten vallen op het buiten Vogelenzang; een zeer representatief geheel en in een fraaie omgeving gelegen. De erven Blijdenstein bleken, onder enkele beperkingen ten aanzien van een verdere bebouwing van het terrein, genegen Vogelenzang aan de gemeente te verkopen, maar vooral door fel verzet van gemeentesecretaris Jan Kardux, die het inwendige van de villa volstrekt ongeschikt achtte, ging de koop niet door. Uiteindelijk kwam het landgoed in handen van een projectontwikkelaar, maar door de strenge eisen van de schoonheidscommissie heeft het jaren geduurd voor een verkavelingsplan werd goedgekeurd. Het landhuis werd in 1930 gesloopt en op het terrein werden twee wegen aangelegd, de Laan van Vogelenzang en de Blijdensteinlaan, waaraan luxe villa's werden gebouwd.

De buitenplaats Vogelenzang stond lang te koop. Uiteindelijk werd het fraaie gebouw gesloopt om plaats te maken voor villa's en twee lanen. (coll. Goois Museum)

Blijdenstein had bij testament bepaald, dat het Pinetum voor wetenschappelijke doeleinden bewaard moest blijven, wat tot heden – zij het soms op het nippertje – is gelukt. Verder resteren van het landgoed nog een aantal beukenbomen en de vijver aan de Laan van Vogelenzang, alsmede één of meerdere keien in een speeltuintje aan het einde van de Jan van der Heijdenstraat. Tussen de nummers Laan van Vogelenzang 9 en 11 staan ongeveer op de perceelsgrens twee mammoetbomen (*sequoiadendron giganteum*) die gezien de wat onhandige plaatsing, de bijzondere boomsoort en de dikte (ca. 1 meter doorsnede) ook wel eens door Blijdenstein geplant kunnen zijn.

Bronnen

Website van het Historisch Centrum Overijssel:

www.historischcentrumoverijssel.nl/overijssel/inventarissen/twbank/vooraf.htm

www.historischcentrumoverijssel.nl/overijssel/inventarissen/twbank/inleida.htm

Website van R.W. Jansen: <http://home.hetnet.nl/~textielfamilieblijdenstein/>

Website van het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief:

www.neha.nl/leaders/blijdenstein.html

Website van het Pinetum Blijdenstein: www.pinetum.nl

W.L.M.E. van Leeuwen in *Bankspiegel, Honderd Jaar 'Twentsche Bank', Amsterdam, 1961.*

A. Koenders en A. den Dikken in *Oorden van Schoonheid*, Hilversum, 2000.

Wij in Hilversum, afleveringen maart en november 1964.

Gedenkboek Hilversum 1424-1924, herdruk 1974.

C.L. Heek, *Adresboeken van de Gemeente Hilversum 1891/92, 1901/2 en 1910.*

Streekarchief voor het Gooi en de Vechtstreek, Bevolkingsregisters.

Hilversum Zoals het Was, afleveringen 15 en 17.

Drs. R. Beker e.a., *Victoria 100, 1893-1993, s.l., 1993.*

Hans Back, 't Melkhuisje, *Jubileumboek 100 Jaar Tennishistorie*, Midwoud, 1995.

Jan van Tuin e.a., *Jubileumboek 1903-1993 A. Roland Holst College*, s.l., s.a.

C.G. Polderman en J.H.F. Lans, *75 Jaar Verzorgingshuis – nu – De Egelantier*, s.l., 1996.

E. Petersma e.a., *Amsterdam Schaakstad*, Amsterdam, 1994.

Sissa, *Maandschrift voor het Schaakspel 1851, 1857, 1861 en 1870.*

H. de Kleijnen e.a., *150 Jaar Schaken in Gouda*, s.l., 1999.

Jaarboekjes van den Nederlandschen Schaakbond 1873, 1874 en 1888.

Hilversumsch Schaakgenootschap, Notulenboek II (1892-1900), III (1900-1905) en IV (1905-1913).

Tijdschrift van den Nederlandschen Schaakbond 1893, 1894, 1898, 1902 en 1903.

De Gooi- en Eemlander van zaterdag 11 april 1914.